

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ J. M.**, bývajúceho v B., **2/ M. L.**, bývajúcej v B. a **3/ M. R.**, bývajúcej v B., zastúpených JUDr. Petrom Dlhopolčekom, advokátom so sídlom v Banskej Bystrici, Horná č. 51, proti žalovanej **A. P.**, bývajúcej v B., o **určenie vlastníctva**, vedenej na Okresnom súde Brezno pod sp. zn. 4 C 116/02, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Brezno z 10. júla 2009 č.k. 4 C 116/2002-336 a proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. októbra 2009 sp. zn. 16 Co 256/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. októbra 2009 sp. zn. 16 Co 256/2009 a rozsudok Okresného súdu Brezno z 10. júla 2009 č.k. 4 C 116/2002-336, ako aj uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. februára 2010 sp. zn. 15 Co 406/2009 a uznesenie Okresného súdu Brezno z 12. novembra 2009 č.k. 4 C 116/2002-378 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Brezno na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou dňa 6.6.2002 na Okresnom súde Brezno (po pripustení jej zmeny v priebehu konania) sa žalobcovia domáhali určenia svojho vlastníctva, resp. spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam – pozemkom nachádzajúcim sa v kat. úz. B. V žalobe uviedli, že vlastnícke právo nadobudli dedením po svojej matke A. M., ktorá zomrela X.. Nadobudnutie dedičstva im bolo potvrdené osvedčením o dedičstve z 13.3.2001 sp. zn. D 659/99, D not 305/99, vydaným notárkou JUDr. Annou Medveďovou ako súdnou komisárkou, so sídlom

notárskeho úradu v Brezne, Kuzmányho č. 20. Na základe osvedčenia vyhlásenia o vydržaní, spísaného vo forme notárskej zápisnice dňa 7.11.2000 sp. zn. N 438/2000, NZ 394/2000 notárkou JUDr. Vierou Kalinovou, so sídlom notárskeho úradu v Banskej Bystrici, Komenského č. 3, bol v katastri nehnuteľností vykonaný zápis vlastníckeho práva k sporným pozemkom v prospech E. J. (dcéry E. Z. a M. Z., ktorým rodičia žalobcov v roku 1963 predali iné susedné nehnuteľnosti). E. J. následne v decembri 2000 kúpnu zmluvou predala nehnuteľnosti žalovanej, pričom vklad do katastra bol povolený rozhodnutím Okresného úradu Brezno, odborom správy katastra pod sp. zn. V 2139/00. Ďalej tvrdili, že sporné nehnuteľnosti boli v ich držbe, resp. v držbe ich právnych predchodcov, preto podmienky vydržania u E. J. neboli splnené.

Okresný súd Brezno rozsudkom z 10. júla 2009 č.k. 4 C 116/2002-336 žalobu zamietol. Zamietnutie žaloby odôvodnil nedostatkom aktívnej legitímácie žalobcov z dôvodu, že žalobu nepodali všetci (piati) dedičia po ich právnej predchodkyni, a ďalej tým, že bolo povinnosťou žalobcov preukázať, že osvedčenie vyhlásenia o vydržaní v prospech E. J. bolo vydané neopodstatnene, t. j. v rozpore so skutočnosťou. Žalobcovia však toto dôkazné bremeno neunesli, keďže z dokazovania jednoznačne nevyplývalo, či sporné pozemky užívali od roku 1964 ich právni predchodcovia, resp. právni predchodcovia žalovanej. Len u štyroch pozemkoch možno uvažovať, že nemohli byť právnou predchodkyňou žalovanej vydržané.

Krajský súd v Banskej Bystrici ako odvolací súd na odvolanie žalobcov rozsudkom z 15. októbra 2009 sp. zn. 16 Co 256/2009 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Potvrdenie prvostupňového rozsudku odôvodnil správnosťou jeho skutkových a právnych záverov (s výnimkou záveru o nedostatku aktívnej legitímácie žalobcov) stotožňujúc sa aj s jeho odôvodnením. Vyslovil názor, že rozhodnutie o dedičstve alebo osvedčenie o dedičstve síce potvrdzuje nadobudnutie dedičstva spätne ku dňu smrti poručiteľa, ale tým nie je vylúčená možnosť, že ešte pred právoplatnosťou rozhodnutia alebo osvedčenia o dedičstve dôjde k strate vlastníctva dedičov (napríklad vydaním osvedčenia o vydržaní pre tretiu osobu). Vychádzajúc ďalej z názoru, že vlastníctvo možno nadobudnúť osvedčením vyhlásenia o vydržaní, dospel k záveru, že na základe takéhoto osvedčenia, spísaného do notárskej zápisnice, sa vlastníčkou sporných nehnuteľností stala E. J., ktorá ich následne previedla na žalovanú. Z toho potom vyvodil záver, že dohoda dedičov o vyporiadaní dedičstva po matke žalobcov, podľa ktorej dedičstvo nadobudli žalobcovia, bola absolútne neplatným právnym

úkonom, a z dôvodu straty vlastníctva žalobcov po smrti ich matky bola žaloba správne zamietnutá. Rovnako ako súd prvého stupňa bol tiež toho názoru, že žalobcov zaťažovalo dôkazné bremeno v preukázaní, že osvedčenie vyhlásenia o vydržaní v prospech E. J. bolo vydané neopodstatnene.

Na základe podnetu žalobcov podal proti uvedeným rozsudkom okresného i krajského súdu mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol, aby dovolací súd oba rozsudky zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci a tzv. inou vadou konania. Vyčítal obom súdom, že ich právny záver o vydržaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam nezodpovedal zistenému skutkovému stavu, v ktorom absentovalo skutkové zistenie o oprávnenej držbe nehnuteľností E. J. (singulárnou právnou predchodkyňou žalovanej), a že nesprávne identifikovali, ktoré sporné skutočnosti sú pre rozhodnutie sporu zásadné a kto znáša dôkazné bremeno k sporným tvrdeniam. Namietal, že nie je správny právny názor odvolacieho súdu, že žalobcovia mali dôkazné bremeno na preukázanie neexistencie dobrej viery a neexistencie držby E. J. Dôkazné bremeno o tom, že E. J. nadobudla sporné pozemky, zaťažovalo v konaní žalovanú. Poukazoval tiež na to, že notárska zápisnica o osvedčení vyhlásenia o vydržaní osvedčovala iba pravdivosť toho, že listinu spísala notárka a že E. J. urobila toto vyhlásenie. Nebola ňou osvedčená aj existencia oprávnenej držby. Napokon namietal aj tzv. inú vadu konania, ktorej sa dopustili oba súdy tým, že aj keď pre zistenie spornej otázky držby vykonali dôkazy, následne ich skutkovo nevyhodnotili, a zamietnutie žaloby v celom rozsahu bolo v zjavnom rozpore so záverom súdu prvého stupňa, že štyri pozemky E. J. nevydržala.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že boli splnené podmienky pre podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky a že je prípustné, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) preskúmal oba napadnuté rozsudky, ako aj konanie, ktoré im predchádzalo, a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

Z odôvodnenia rozsudkov odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa je zrejmé, že dôvodom zamietnutia žaloby bol právny záver oboch súdov o neunesení dôkazného bremena žalobcami. Tento právny záver vychádzal z takého výkladu ustanovení upravujúcich tzv.

dôkaznú povinnosť účastníka konania, podľa ktorého ak účastník tvrdí, že je vlastníkom veci z titulu dedenia a popiera tým vlastnícke právo protistrany, ktorá tvrdí, že nadobudla (resp. jej právna predchodkyňa) vlastníctvo vydržaním, má tento účastník dôkazné bremeno preukázať svoje tvrdenie, že protistrana nenadobudla vlastníctvo vydržaním. S takýmto výkladom sa dovolací súd nestotožňuje.

Teória procesného práva podmieňuje úspech účastníka konania v spore unesením dvoch bremien. Ide jednak o bremeno tvrdiť skutočnosti, ktoré môžu privodiť jeho úspech v spore, a jednak bremeno tieto skutočnosti preukázať.

Základnou normou upravujúcou bremeno tvrdenia a preukazovania je ustanovenie § 120 ods. 1 veta prvá O.s.p., podľa ktorého účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Uvedené ustanovenie stanovuje dôkaznú povinnosť účastníkov v sporovom konaní, t. j. povinnosť označiť dôkazy na svoje tvrdenia. Iniciatíva pri zhromažďovaní dôkazov leží zásadne na účastníkoch konania. Účastník, ktorý neoznačil dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení, nesie nepriaznivé dôsledky v podobe takého rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe vykonaných dôkazov. Rovnaké následky postihujú i toho účastníka, ktorý síce navrhol dôkazy o pravdivosti svojich tvrdení, no hodnotenie vykonaných dôkazov súdom vyústilo do záveru, že dokazovanie nepotvrdilo pravdivosť skutkových tvrdení účastníka. Zákon určuje dôkazné bremeno ako procesnú zodpovednosť účastníka za výsledok konania, pokiaľ je určovaný výsledkom vykonaného dokazovania. Dôsledkom toho, že tvrdenie účastníka nie je preukázané (v tom zmysle, že súd ho nepovažuje za pravdivé) ani na základe navrhnutých dôkazov, ani na základe dôkazov, ktoré súd vykonal bez návrhu, je pre účastníka nepriaznivé rozhodnutie.

Aby účastník mohol splniť svoju zákonnú povinnosť označiť potrebné dôkazy, musí predovšetkým splniť svoju povinnosť tvrdenia. Predpokladom dôkaznej povinnosti je teda tvrdenie skutočností účastníkom, tzv. bremeno tvrdenia. Medzi povinnosťou tvrdenia a dôkaznou povinnosťou je úzka vzájomná väzba. Ak účastník nesplní svoju povinnosť tvrdiť skutočnosti rozhodné z hľadiska hypotézy právnej normy, potom spravidla ani nemôže splniť dôkaznú povinnosť. Nesplnenie povinnosti tvrdenia, teda neunesenie bremena tvrdenia, má za následok, že skutočnosť, ktorú účastník vôbec netvrdil a ktorá nevyšla inak v konaní

najavo, spravidla nebude predmetom dokazovania. Ak ide o skutočnosť rozhodnú podľa hmotného práva, potom neunesenie bremena tvrdenia o tejto skutočnosti bude mať pre účastníka väčšinou za následok pre neho nepriaznivé rozhodnutie. Zákon účastníkom ukladá povinnosť tvrdiť všetky potrebné skutočnosti; potrebnosť, teda okruh rozhodujúcich skutočností, je určovaný hypotézou hmotnoprávnej normy, ktorá upravuje sporný právny pomer účastníkov. Táto norma zásadne určuje jednak rozsah dôkazného bremena, t. j. okruh skutočností, ktoré musia byť ako rozhodné preukázané, jednak nositeľa dôkazného bremena. Tak napr. v spore o určenie vlastníckeho práva má žalobca bremeno tvrdenia, že je vlastníkom veci a z akých skutočností svoje vlastníctvo vyvodzuje. Z tohto bremena tvrdenia potom pre žalobcu vyplýva bremeno dôkazné, a to preukázať existenciu nadobúdacieho vlastníckeho titulu, resp. skutočností spôsobilých založiť takýto nadobúdací titul. Ak tieto skutočnosti budú preukázané, žalobca uniesol ako bremeno tvrdenia, tak i dôkazné bremeno. Pokiaľ sa žalovaný bráni proti žalobe tvrdením svojho vlastníckeho práva, musí tvrdiť svoj nadobúdací titul a o svojom tvrdení ponúknuť dôkazy. Ide tu o rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi účastníkmi v spore v závislosti na tom, ako vymedzuje právna norma práva a povinnosti účastníkov. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce (teda aj prípadné rovnaké právo žalovaného) sú záležitosťou žalovaného.

Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vystihuje aktuálnu skutkovú a dôkaznú situáciu konania. V priebehu sporu sa môže meniť, teda môže dochádzať k jeho prerozdeleniu. Pri posudzovaní dôkazného bremena na strane toho - ktorého účastníka treba rešpektovať tzv. negatívnu dôkaznú teóriu, t. j. pravidlo, že neexistencia (niečoho) majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. Na nikom totiž nemožno spravodlivo žiadať, aby preukázal reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti. Napríklad v spore o určenie vlastníckeho práva od žalobcu nemožno požadovať, aby preukazoval neexistenciu nadobúdacieho vlastníckeho titulu žalovaného. Keďže preukázanie takéhoto titulu svedčiacemu žalovanému je na prospech žalovaného, je na ňom, aby ho tvrdil a preukazoval.

V prejednávanej veci mali žalobcovia bremeno tvrdenia, že sú vlastníckymi sporných pozemkov a že tento stav stále trvá. Z tohto bremena tvrdenia mali dôkaznú povinnosť preukázať nadobúdací vlastnícky titul. Túto skutočnosť preukázali, keďže nebolo sporné, že sú dedičmi po svojej matke, ktorá bola zapísaná v pozemkovej knihe ako vlastníčka pozemkov a tieto počas života na iný subjekt nepreviedla. Pokiaľ sa žalovaná proti žalobe

bránila tvrdením, že jej právna predchodkyňa (E. J.) nadobudla vlastnícke právo k tým istým pozemkom vydržaním, bolo jej povinnosťou toto svoje tvrdenie preukázať, teda preukázať existenciu zákonom stanovených podmienok pre vydržanie vlastníckeho práva, t. j. oprávnenú (dobromyseľnú) držbu, trvajúcu po stanovenú dobu, a spôsobilý predmet vydržania. Ak žalovaná preukazovala nadobúdaci titul svojej právnej predchodkyne predložením notárskej zápisnice o osvedčení vyhlásenia o vydržaní, osvedčovala táto listina, ako na to správne poukázal generálny prokurátor, iba pravdivosť toho, že ju spísala notárka a že E. J. urobila pred notárkou vyhlásenie. Neosvedčovala však existenciu podmienok vydržania, najmä podmienku oprávnenej držby (len vyhlásenie o týchto podmienkach). Predloženie tejto listiny, ktorú inak odvolací súd navyše nesprávne považoval za nadobúdaci titul vlastníckeho práva, preto nemalo za následok prechod dôkazného bremena na žalobcov, t. j. ich povinnosť preukazovať neexistenciu oprávnenej držby E. J. Dôkazné bremeno ohľadne preukázania pravdivosti obsahu uvedenej listiny zostalo na žalovanej, ktorá z nej vyvodzovala pre seba priaznivé právne dôsledky.

Tento záver možno vyvodiť aj uplatnením spomínanej tzv. negatívnej dôkaznej teórie na danú situáciu. Žalobcovia tým, že tvrdením svojho vlastníckeho práva z titulu dedenia, popierali nadobudnutie vlastníctva k nehnuteľnostiam E. J. vydržaním (a tým aj prechod vlastníckeho práva z E. J. na žalovanú), v podstate tvrdili neexistenciu podmienok vydržania u E. J. Preukázanie neexistencie týchto podmienok nebolo možné od nich spravodlivo požadovať, lebo podľa uvedenej teórie sa neexistencia určitej právnej skutočnosti majúca trvajúci charakter zásadne nepreukazuje (preukazuje sa jej existencia).

Odvolací súd i súd prvého stupňa, vychádzajúc z nesprávneho uplatnenia dôkaznej povinnosti žalobcov, dospeli k nesprávne právnemu záveru o neunesení dôkazného bremena žalobcami s následkom znášania pre nich nepriaznivého rozhodnutia, t. j. zamietnutia žaloby.

Konanie pred oboma súdmi bolo postihnuté aj tzv. inou vadou spočívajúcou v zjavnom rozpore medzi záverom súdu prvého stupňa (s ktorým sa stotožnil aj odvolací súd) o tom, že E. J. štyri pozemky nevydržala, a zamietnutím žaloby ako celku. To malo za následok nepresvedčivosť a pre bližšie nevysvetlenie aj nepreskúmateľnosť oboch rozsudkov v tejto časti.

So zreteľom na uvedené dovolací súd podľa § 243b ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p. mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň zrušil aj súvisiace uznesenia oboch súdov o trovách konania. V novom rozhodnutí rozhodne súd, ktorému sa vec vracia, aj o trovách pôvodného ako i dovolacieho konania.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. marca 2012

JUDr. Rudolf Č i r ě, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková